

EKONOMİ POLİTİK

Erinç Yeldan, 19 Aralık 2018

Katowice'nin Ardından: Dr. Ümit Şahin'in İzlenimleri

Geçen haftaki yazımızda iklim değişikliği tehdidi karşısında kapitalizmin sistemik olarak çözüm üretemeyeceği gerçeğini dile getirmiştik. Bu arada 24. Taraflar Konferansı Katowice'de toplandı. Toplantıyı yakın izleyen Sabancı Üniversitesi İstanbul Politikalar Merkezi, İklim Çalışmaları Koordinatörü, değerli çalışma arkadaşım Dr. Ümit Şahin bu hafta bu köşenin konuğu olacak. Dr. Şahin'in Katowice izlenimlerini aşağıda bulacaksınız.

Katowice'de yapılan 24. Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Taraflar Konferansı'nda devletler iklim krizini çözme yönünde ciddi bir adım atmayı yine başaramadılar. Katowice'de 2015 yılında kabul edilen Paris Anlaşması'nın uygulanmasına ilişkin *Kural Kitabı*, bir hayli eksik ve zayıf bir şekilde de olsa kabul edildi. Bu sonuç Paris Anlaşması'nın işler hale gelmesini önlemek için müzakereler boyunca yeni zorluklar icat eden ABD, Suudi Arabistan, Kuveyt gibi ülkelerin yenildiği anlamına geliyor. Zira bu kararlar Paris Anlaşması kurtulmuş ve işlerlik kazanmış oldu. Ancak Anlaşma bu haliyle mükemmel biçimde uygulanırsa bile şu anda yüz yıl öncesine göre ortalama 1 derece olan küresel ısınma durmayacak ve dünya 3-3,5 derece ısınacak. Çünkü hedefler çok düşük, taahhütler çok yetersiz.

Bu yılki iklim konferansından hemen önce yayınlanan Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli'nin (IPCC) 1,5 Derece Özel Raporu küresel sıcaklık artışını 1,5 dereceye gelmeden durdurmanın kritik olduğunu ortaya koydu. Çünkü mercan yataklarının yok olması, Kuzey Kutbu buzullarının erimesi, deniz seviyelerinin yükselmesi gibi pek çok gezegen ölçeğindeki etki, 2 dereceye kadar beklediğiniz takdirde çığırından çıkıyor; insan uygarlığının ve pek çok canlı türünün varlığını sürdürmesi iyice zorlaşıyor.

Rapora göre ülkeler bugünkü kadar sera gazı salmaya devam ederlerse 2030'larda, yani beklenenden çok önce 1,5 derece aşılabılır. Bunu önlemek için de fosil yakıtları yerin altında bırakmak, yani kömür, petrol ve doğal gaz yakmaya hızla son vermek gerekiyor. IPCC raporuna göre 1,5 derece hedefini tutturmak için 2030'da küresel salımları bugünkünün yarısına düşürmemiz, her on yılda bir de yarıya indirerek 2050'ye kadar sınırlamamız şart. Katowice'de 1,5 derece hedefinin sıklıkla dile getirilmesinin önemli bir ilerleme olduğu söylenebilir.

Ancak küresel salımlar azalmıyor, tam tersine 2018'de geçen yıla göre yüzde 2,7 arttı. Bu hızla gidersek küresel ısınma 2050'lerden önce 2 dereceyi geçip yüzyıl sonunda 4-5 dereceyi bulacak. Bu da iklim yıkımı demek. Ülkelerin Paris Anlaşması'nda belirttikleri azaltım hedefleri harfiyen uygulanırsa bile küresel toplam salım miktarı düşmediği için sürecin başarılı olması ancak taahhütlerin ciddi biçimde güçlendirilmesi ile mümkün. BM Çevre Örgütü'nün son *Emisyon Açığı Raporu*'na göre hedefleri 1,5 derece için beş, 2 derece için üç katına çıkarmak gerekiyor.

Türkiye ise sera gazı salımlarını düşürmek için kurması gereken yenilenebilir enerji tesislerine finansman desteği almasının önünde engel oluşturacağı gerekçesiyle Paris Anlaşması'nı henüz onaylamadı. Türkiye'nin 1992'de yapılan Çerçeve Sözleşme'nin eklerinde yanlış kategorize edildiği için Yeşil İklim Fonu'nda yararlanamadığı ve milli geliri kendisinden yüksek ülkeler geliştirmekte olan ülke sayılırken Türkiye'ye haksızlık yapıldığı doğru. Ancak Paris Anlaşması altında Ekler sistemi eski önemini kaybetti. Üstelik kategorileri değiştirmek veya Türkiye'ye önemli bir istisna kararı aldirmek konsensüs gerektirdiği için neredeyse imkânsız.

Oysa Türkiye eğer iklim değişikliğiyle mücadele için ciddi adımlar atarsa, öncelikle de kömürü bir enerji kaynağı olarak kullanmaktan zaman içinde vazgeçeceğini açıklarsa yeni dönemde önü açılacaktır. Türkiye'nin rejim içindeki sorunu delegasyonun bütün çabasına rağmen Katowice'de yine çözülemedi. Bundan böyle Paris Anlaşması'nın tarafı olarak küresel iklim mücadelesini güçlendirecek yönde müzakerelere katılmak hem iklim değişikliğinden en olumsuz etkilenen ülkelere biri olduğumuz için önemli, hem de, karbonsuz bir ekonomi yönündeki dönüşümü başka türlü başaramayız.

Bu değerli katkısı için Dr Ümit Şahin'e teşekkürü borç biliyorum.